

Maa- ja metsätalousministeriö

kirjaamo@mmm.fi

Viite: VN/3713/2020

Asia: LAUSUNTO KOSKIEN TYÖRYHMÄN VALMISTELEMAA LUONNOSTA
HALLITUKSEN ESITYKSEKSI EDUSKUNNALLE
ELÄINLÄÄKINTÄHUOLTOLAIKSI SEKÄ SIIHEN LIITTYVIKSI LAEIKSI

Suomen kunnaneläinlääkäriliitto kiittää mahdollisuudesta lausunnon antamiseen. Lakiuudistus on tarpeellinen kunnaneläinlääkärin viran edellytysten uudistamisen mahdollistamiseksi. Suomen kunnaneläinlääkäriliiton kantana on, että lakiuudistus jää vaillinaiseksi ja käsittelee kunnallista eläinlääkintähuoltoa vain kilpailuneutraliteetin näkökulmasta, kun ajankohtaisesti olisi tarve koko kunnaneläinlääkärjärjestelmän uudistamiselle koskien praktiikkaa tekevien viranhaltijoiden saamista työelämän suojamekanismien kuten työaikalain piiriin. Vallitsevassa tilanteessa lähes koko maassa kärsitään eläinlääkärripulasta koskien etenkin sijaisten saatavuutta.

Lakiehdotus on omiaan syventämään vallitsevaa vajetta poistaessaan kilpailuneutraliteetin nimissä kunnaneläinlääkärin ammatinharjoittamiseen liittyvää vapautta tai ainakin vähentäessään sitä. Lakiehdotus toteutuessaan esitetyssä muodossa tulisi myös väistämättä vaikuttamaan osalle kunnaneläinlääkäreistä tulotasoa alentaen. Lakiehdotus ei anna vastineeksi mitään konkreettista lukuun ottamatta luonnokseen sisällytetty mahdollisuus palkkausjärjestelmän muutokseen. Tämä tilanteessa, jossa eläinlääkintähuollon ja samalla eläinten terveyden ja hyvinvoinnin toteutumisen uhkana ei ole kilpailun vääristyminen vaan kroonistuva eläinlääkärripula, johon perussyynä on ammatin muuttuminen nuorten opiskelijoiden näkökulmasta huonosti puoleensavetäväksi, erityisesti mitä tulee koskien kuormittavaa kunnaneläinlääkärin työtä.

Suomen kunnaneläinlääkäriliiton kannan mukaan maa- ja metsätalousministeriön ei tulisi palkkausasiassa sysätä vastuutaan työmarkkinaosapuolille, kun kuitenkin on kyse kunnallisten viranhaltijoiden asemasta elintarvike-, eläinten terveyden ja hyvinvoinnin alan lainsäädännön uskottavina valvontaviranomaisina sekä tavasta, jolla Suomessa toteutetaan eläinlääkintähuoltoa yhteiskunnan järjestämänä palveluna.

Suomen kunnaneläinlääkäriliiton kannan mukaan lakiuudistus tulisi toteuttaa ottaen huomioon eläinlääkintähuollon osana ympäristöterveydenhuoltoa tapahtuva todennäköinen siirtyminen hyvinvointialueiden vastuulle ja samanaikaisesti tämän kanssa ja siten, että uudistus myös turvaisi yhteiskunnan järjestämän eläinlääkintähuollon ja samalla praktiikkaa tekevien kunnaneläinlääkärien työhyvinvoinnin.

Alla pykäläkohtaiset havainnot

Lakiluonnoksen 7 §

Suomen kunnaneläinlääkäriliitto pitää kansallisen eläintautivalmiuden ja eläinsuojeluvalvonnan kriittisten tehtävien hoitamisen kannalta tärkeänä, että luonnoksen 7 §:ssä on velvoite sisällyttää eläinlääkäripalveluja tarjoavan kunnaneläinlääkäriin virkaan tarpeen vaatima ainakin ajoittainen osallistuminen maan eläintautivalmiuteen ja kiireelliseen eläinsuojeluvalvontaan liittyviin tehtäviin. Vaikka maahan on saatu aikaan viranomaistehtäviä hoitavien kunnaneläinlääkärien (valvontaeläinlääkärit) verkosto, on valmiuden kannalta olennaista, että kaikille kunnaneläinlääkäreille on mahdollista ylläpitää valmiuttaan viranomaistehtävien hoitamiseen.

Lakiehdotuksen 9 § on sinänsä hyväksyttävä luodessaan luettelon vähimmäistehtävistä, jotka kunnan on järjestettävä. Luettelo on kuitenkin hyvin suppea ja tulee lain 17.1-2 §:n myötä asettamaan tiukat raamit kunnaneläinlääkäriin antamille eläinlääkintäpalveluille. Muutos on merkittävä, nykytilanteessa suoritettavien palvelujen rajat ovat asettuneet eläinlääkäriin resurssien mukaan. Pahimmillaan 9 §:n lista toimii kunnalle järjestäjänä enimmäislistana, jonka ulkopuolisia palveluita kunnan viranhaltijan ei sallita tehdä, mikä ei kuntatalouden ahdinkotilanteessa ole kovin kaukainen vaihtoehto.

Lakiehdotuksen 10.6 §:ssa säädetysti palvelujen mitoituksessa on otettava huomioon yksityisten eläinlääkäripalvelujen tuottamat palvelut. Vaarana on, että säädös toimii yhdessä 9 ja 17 §:ien kanssa yksisuuntaisesti yhteiskunnan järjestämiä palveluja rajaavana. Säädökseen tulisi toimia myös eläinlääkintäpalvelujen saatavuutta turvaavana ja velvoittaa järjestäjää varmistamaan kohtuullisissa määrin myös 9 §:n järjestämistä ulkopuolisten palvelujen saatavuus, mikäli yksityisiä palveluja ei ole riittävästi saatavilla ja alueella on kyseisille palveluille tarvetta.

Lakiehdotuksen 13.2 §, jossa potilaskirjanpidon säilyttämisvelvoite asetetaan kunnalle ei ota huomioon nykyistä tilannetta, jossa eläinlääkärit toimivat elinkeinonharjoittajina. Ehdotus ei tuota ongelmia tilanteessa, jossa kunnaneläinlääkärit työskentelevät kunnan hankkimalla ohjelmistolla. Sijaiseläinlääkärit toimivat kuitenkin hyvin usein oman ohjelmistonsa varassa, onhan eläinlääkäriillä sekä elinkeinonharjoittamiseen että lääkityskirjanpitoon liittyvä kirjanpidon säilyttämisen velvoite. Potilaskirjanpitoa ei voida tästä erottaa kunnan säilytettäväksi. Lakiehdotus synnyttäisi kustannuksia aikaansaavan hallinnollisen taakan. Lakiehdotuksen 13.2 § toteuttaminen edellyttää viranhaltijan aseman muutosta elinkeinon harjoittajasta palkansaajaksi.

Lakiehdotuksen 15.1 § säätäisi ns. klinikkamaksujen keräämisen kunnalle pakolliseksi. Muutos merkitsee huononnusta etenkin vähävaraisten eläimiä omistavien kuntalaisten asemaan: nykyinen lainsäädäntö on sallinut kunnan ottaa hinnoittelussaan huomioon eläinsuojelullisesti tarpeellisten toimenpiteiden kevyemmän hinnoittelun ja myös vapauttamisen kokonaan klinikkamaksuista, ellei mahdollinen klinikkamaksusta vapauttaminen sisälly mainintaan palvelujen hinnoittelun kohtuullisuudesta käyttäjän kannalta. Lakiluonnoksen perusteluissa mainitaan *” Kunnallisten maksujen periminen toteutetaan käytännössä siten, että kunta laskuttaa asiakasta joko vastaanottokäynnin yhteydessä tai jälkikäteen. Laskutusta ei ole perusteita toteuttaa siten, että raha ohjautuisi ensin kunnaneläinlääkärille, joka tilittäisi sen kunnalle.”* Suomen kunnaneläinlääkäriliitto pitää tätä sinänsä ainoana oikeana tapana klinikkamaksujen keräämiseksi. Nykytilanteessa suuressa osassa kuntia viranhaltija kerää klinikkamaksut asiakkailta ja tilittää oman elinkeinonharjoittajan tilinpitonsa kautta kunnalle. Muutos tulee aiheuttamaan kunnalle hallinnollista taakkaa, jonka kustannukset voivat olla huomattavia verrattuna klinikkamaksuista saataviin tuloihin. Säädöksen toteuttaminen on luontevampaa palkkausuudistuksen yhteydessä.

Lakiehdotuksen 15.2 § on merkittävä ja tarpeellinen mahdollistamaan kunnaneläinlääkäriin aseman uudistamisen elinkeinonharjoittajasta tavanomaiseen viranhaltijan asemaan. Asia on erityisen merkityksellinen nykyisessä tilanteessa, jossa useilla alueilla kärsitään erityisesti sijaispuolasta, mahdollistamaan eläinlääkärien sijaistaminen matalalla kynnyksellä ilman elinkeinonharjoittajan asemaan liittyviä panostuksia. Lisäksi palkkausuudistus on välttämätön praktiikkaa tekevien kunnaneläinlääkärien

saamiseksi työaikalain suojaamiksi sekä viranhaltijoiden aseman selkiyttämiseksi elinkeinonharjoittajasta palkansaajiksi. Elinkeinoharjoittajaa koskevien jääviyskysymysten väistyminen myös mahdollistaisi eläinlääkäriresurssin nykyistä tehokkaamman työnjaon valvonnan ja eläinlääkäripalvelujen välillä.

Lakiehdotuksen 17.1 §:ssä säädetään menettelystä muiden kuin järjestämisvastuuseen kuuluvien eläinlääkäripalvelujen järjestämisestä. Mikäli 9 §:n ulkopuolisten palvelujen järjestäminen tehdään kovin kankeaksi ja kustannuksia aiheuttavaksi voidaan joutua tilanteeseen, jossa kunnat ovat haluttomia 9 §:n ulkopuolisten palvelujen järjestämiseen. Tällä on vaikutuksensa kunnaneläinlääkärien virkojen kutsuvuuteen, mikä nimenomaisesti harvaan asutuilla alueilla lisää eläinlääkäripulaa. Lopputulos on ristiriitainen, koska nimenomaan harvaanasutut alueet ovat sellaisia, noissa kunnaneläinlääkäri on merkittävä palveluntuottaja yksityisen palvelun puuttuessa eikä uudistus palvele edes kilpailuneutraliteettia. Lakiluonnoksen perusteluissa on mainittu selvä euromääräinen katto, jonka jälkeen 9 §:ssä mainitsematta jääneet palvelut on eriytettävä kirjanpidossa

” Pykälässä olisi viittaus kilpailulain säännöksiin, jotka velvoittavat kunnan pitämään erillistä kirjanpitoa toiminnasta, jota se harjoittaa kilpailutilanteessa markkinoilla. Eriyttämismuutokset koskevat tilanteita, jossa kunnan kilpailutilanteessa markkinoilla tapahtuvan taloudellisen toiminnan liikevaihto on vähintään 40 000 euroa vuodessa.”

Lakiehdotus eikä kilpailulaki ota tässä huomioon, että mainitussa toiminnassa ei ole kyse kunnan toiminnasta vaan eläinlääkärien elinkeinonharjoittajan toiminnasta. Epäselväksi jää, tarkoitetaanko liikevaihdolla tässä järjestäjän keräämästä loppuosasta muodostuvaa liikevaihtoa vaiko asianmaksuista kokonaisuudessaan muodostuvaa liikevaihtoa.

Kunnalla tarkoitettaneen tässä järjestäjää, joka useimmiten on monen kunnan muodostama yhtymä tai yhteistoiminta-alue. Järjestäjien sekä maantieteelliset että väestöön liittyvät koot vaihtelevat suuresti, siten myös virassa olevien eläinlääkärien määrät. Tämä huomioon ottaen outoa, että ehdotuksessa viitataan tiettyyn, eri olosuhteita huomioimattomaan euromäärään, jonka laskentatapa myös jää epäselväksi.

Palveluiden takaamiseksi syrjäseuduilla 9 § listaan sisältymättömiä toimenpiteitä tulisi voida tehdä markkinahintaisesti, mutta ei vaadittaisi erillistä kirjanpitoa. Tämä erillinen kirjanpito tai jopa yhtiöittäminen nimenomaan tekee hankalaksi tai jopa mahdottomaksi tarjota kattavaa eläinlääkinnällistä palvelua alueilla, erityisesti syrjässä tai harvaan asutuilla alueilla, joilla palvelut hyvin pitkälti ovat muutenkin (vain) kunnaneläinlääkäreiden varassa. Palvelujen takaamiseen lisäksi tätä voidaan perustella kunnaneläinlääkärien virkojen houkuttelevuudella tai siis, että virat pysyvät houkuttelevina, kun tehtäviä ei liikaa rajata. Vaihtoehtoisesti tavoite saavutetaan määräämällä järjestäjä lakiehdotuksen 10.6 §:ssa huomioimaan palvelujen kysyntä ja vähintään järjestämää 17.2 §:ssa säädetty erillinen kirjanpito.

Juvalla 21.2.2022

Anu Korpikallio

Suomen kunnaneläinlääkäriliitto ry:n puheenjohtaja

Koikkalantie 1308 B 51880 Koikkala

0440-530032

